

**PLUNGĖS LOPŠELIO-DARŽELIO „RŪTELĖ“
SMURTO IR PATYČIŲ PREVENCIJOS BEI INTERVENCIJOS VYKDYMO
TVARKOS APRAŠAS**

I. BENDROSIOS NUOSTATOS

1.1. Smurto ir patyčių prevencijos bei intervencijos vykdymo Plungės lopšelyje-darželyje „Rūtelė“ (toliau – mokykloje) tvarkos aprašo (toliau – tvarkos aprašas) paskirtis – padėti mokyklai užtikrinti sveiką, saugią, užkertančią kelią smurto, prievartos apraiškoms aplinką, kuri yra psichologiškai, dvasiškai ir fiziškai saugi.

1.2. Tvarkos aprašas nustato smurto bei patyčių stebėsenos, prevencijos ir intervencijos vykdymą mokykloje.

1.3. Tvarkos aprašas remiasi šiais principais:

1.3.1. į patyčias būtina reaguoti nepriklausomai nuo jų turinio (dėl socialinės padėties, lyties, seksualinės orientacijos, negalės, religinės ar tautinės priklausomybės, išskirtinių bruožų ar kt.) ir formos;

1.3.2. kiekvienas mokyklos administracijos atstovas, pedagogas, švietimo pagalbos specialistas ar kitas darbuotojas, pastebėjęs ar sužinojęs apie patyčias bei smurtą turi reaguoti ir stabdyti;

1.3.3. veiksmų turi būti imamasi visais atvejais, nepriklausomai nuo pranešančiųjų apie smurtą/patyčias amžiaus ir pareigų bei nepriklausomai nuo besityčiojančiųjų/smurtaujančių ar patiriančių patyčias/smurtą amžiaus ir pareigų.

1.4. Visi mokyklos bendruomenės nariai (mokiniai, administracijos atstovai, pedagogai, švietimo pagalbos specialistai, tėvai (globėjai, rūpintojai), kiti darbuotojai) turi būti supažindinti su mokyklos smurto ir patyčių prevencijos bei intervencijos vykdymo tvarka.

1.5. Tvarkos apraše vartojamos sąvokos smurto ir patyčių formoms apibūdinti:

1.5.1. smurtas – tai elgesys, kuris pažeidžia edukacinius tikslus ir pagarbaus požiūrio į vienas kitą nuostatas mokykloje. Tai žala ugdytinio sveikatai, išlikimui, raidai, orumui, siekiant jam suteikti fizinį ar psichologinį skausmą.

1.5.2. patyčios – tai psichologinę ar fizinę jėgos persvarą turinčio asmens ar asmenų grupės tyčiniai, pasikartojantys veiksmai siekiant pažeminti, ižeisti, įskaudinti ar kaip kitaip sukelti psichologinę ar fizinę žalą kitam asmeniui. Patyčios gali būti tiesioginės (atvirai puolant ir/ar užgauliojant) ir/ar netiesioginės (skaudinant be tiesioginės agresijos):

- žodinės patyčios: pravardžiavimas, gąsdinimas, grasinimas, ujimas, užgauliojimas, užkabinėjimas, erzinimas, žeminimas, pašaipios replikos apie žmogaus kūną, religiją, tautybę, negalią, išvaizdą, žeminantys ar skaudinantys pokalbiai apie ugdytinį, žeminantys tėvų/globėjų priekabiavimai prie darbuotojų, kitų vaikų neišsiaiškinus situacijos, kitų žmonių ignoravimas dėl jų amžiaus ar išvaizdos, vertimas rinktis su kuo bendrauti/nebendrauti, tyčinis kito žmogaus įskaudinimas, demonstratyvus atsisakymas vykdyti administracijos, pedagogų nurodymus, demonstratyvus ar piktybinis vengimas spręsti smurto/patyčių atvejus ir kt.;
- fizinės patyčios: mušimas, pargriovimas, įspyrimas, spardymas, spaudimas, dusinimas, užkabinėjimas, kumščiajimas, stumdymas, rankos užlaužimas/tampymas, spjaudymas, daiktų gadinimas ar atiminėjimas, drabužių/daiktų gadinimas, plaukų pešiojimas, dūrimas daiktu, turtinė žala ir kt.;
- socialinės patyčios: socialinė izoliacija arba tyčinė atskirtis, gandų skleidimas, apkalbėjimas, ignoravimas, šmeižimas, kaltinimas tuo, ko vaikas/suaugęs nepadare, nebendravimas su vaiku/suaugusiuoju, spaudimo darymas, neapykantos prieš kitą asmenį kurstymas, demonstratyvus piktybinis izoliavimas, vertimas kitą žmogų neatskleisti smurtinių veiksmų pedagogams bei administracijai, išjuokimas siekiant pažeminti, privačios informacijos atskleidimas siekiant pažeminti, reketas ir kt.;
- elektroninės patyčios: skaudinančių ir gąsdinančių asmeninių tekstinių žinučių ir/ar paveikslėlių siuntimas, viešų gandų skleidimas, asmeninių duomenų ir komentarų skelbimas, tapatybės pasisavinimas siekiant sugriauti gerą vardą arba santykius, pažeminti ir kt.

1.5.3. patyčias patiriantis vaikas – ugdytinis, iš kurio yra tyčiojama;

1.5.4. besityčiojantysis – ugdytinis ar suaugęs, inicijuojantis patyčias ir/ar prisidedantis prie jų;

1.5.5. patyčias patiriantis suaugęs – administracijos atstovas, pedagogas, švietimo pagalbos specialistas, kitas darbuotojas, iš kurio tyčiojasi ugdytinis, kolega, vaikų tėvai/globėjai;

1.5.6. patyčių stebėtojas – asmuo, matantis ar žinantis apie smurtą/patyčias;

1.5.7. smurto/patyčių prevencija – veikla, skirta smurto/patyčių rizikai mažinti imantis mokyklos bendruomenės narių (vaikų, administracijos atstovų, pedagogų, švietimo pagalbos specialistų, kitų darbuotojų, tėvų/globėjų, rūpintojų) švietimo, informavimo ir kitų priemonių;

1.5.8. smurto/patyčių intervencija – visuma priemonių, taikomų visiems smurto/patyčių dalyviams (patiriantiems, smurtaujantiems/besityčiojantiems, stebėtojams), esant poreikiui įtraukiant ugdytinių tėvus/globėjus, rūpintojus);

1.5.9. smurto/patyčių prevencijos ir intervencijos stebėseną – smurto/patyčių situacijos mokykloje stebėjimas renkant, analizuojant faktus ir informaciją, svarbią šio reiškinio geresniam pažinimui bei valdymui, reiškinio tolesnės raidos ir galimo poveikio prognozavimas.

1.6. Tvarkos aprašas parengtas vadovaujantis LR Švietimo ir mokslo ministro įsakymu „Dėl smurto prevencijos įgyvendinimo mokyklose rekomendacijų patvirtinimo“ (2017-03-22, Nr. V-190), Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencija, Lietuvos Respublikos švietimo įstatymu, Lietuvos Respublikos vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros įstatymu, Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymu, Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymu, kitais įstatymų įgyvendinamaisiais teisės aktais.

II. STEBĖSENA IR PREVENCIJA

2.1. Smurto/patyčių prevencija ir intervencija yra svarbi mokyklos veiklos dalis, kurios planavimu, organizavimu ir stebėseną rūpinasi mokyklos vadovas, vaiko gerovės komisijos nariai, pedagogai, o ją vykdo visi mokyklos bendruomenės nariai.

2.2. Mokyklos vadovas yra atsakingas už Mokyklos smurto ir patyčių prevencijos bei intervencijos vykdymo tvarkos aprašo parengimą ir vykdymą, už stebėsenos rezultatais paremtą kasmetinio mokyklos smurto/patyčių prevencijos priemonių plano parengimą, pristatymą mokyklos bendruomenei ir vykdymą.

2.3. Smurto ir patyčių prevencijos bei intervencijos vykdymo tvarkos įgyvendinimą koordinuoja ir vykdo Vaiko gerovės komisijos nariai, kurie kasmet:

2.3.1. surenka apibendrintus duomenis iš pedagogų dėl mokykloje fiksuotų pranešimų apie smurtą/patyčias ir atlieka jų analizę (ne rečiau kaip du kartus per metus);

2.3.2. vadovaudamiesi pranešimų apie smurtą/patyčias analizės duomenimis rengia smurto/patyčių prevencijos ir intervencijos priemonių planą;

2.3.3. aptaria turimą informaciją, svarsto prevencijos ir intervencijos priemonių taikymo plano turinį vaiko gerovės komisijos posėdyje;

2.3.4. teikia siūlymus mokyklos vadovui dėl smurto/patyčių prevencijos ir intervencijos priemonių įgyvendinimo mokykloje, mokyklos darbuotojų kvalifikacijos tobulinimo smurto/patyčių prevencijos ar intervencijos srityje (socialinių ir emocinių kompetencijų ugdymo/si sritis) ir kitais klausimais;

2.3.5. teikia siūlymus mokyklos vadovui dėl Mokyklos smurto ir patyčių prevencijos bei intervencijos vykdymo tvarkos aprašo tobulinimo;

2.3.6. atlieka kitus mokyklos Smurto ir patyčių prevencijos bei intervencijos vykdymo tvarkoje numatytus veiksmus.

2.4. Pedagogai grupėse vykdo smurto ir patyčių stebėseną bei prevenciją:

2.4.1. kasmet išanalizuoja ir apibendrina turimus pranešimus apie patyčias, informuoja vaiko gerovės komisijos narius, koordinuojančius vykdymo tvarką, apie prevencijos, intervencijos taikomų priemonių rezultatus grupėje, teikia kitą svarbią informaciją, susijusią su smurtu bei patyčiomis;

2.4.2. grupėje veiktų metu kreipia dėmesį ir aptaria su ugdytiniais žodines, fizines, socialines, elektronines patyčias (jų atpažinimą, ypatumus, tinkamo reagavimo būdus) pedagogo pasirinkta forma;

2.4.3. ugdo socialines ir emocines kompetencijas (nuosekliai ir reguliariai ugdomi vaikų savęs pažinimo, empatijos, problemų ir konfliktų sprendimo, pykčio valdymo, streso įveikos, bendravimo ir bendradarbiavimo ir kiti socialiniai įgūdžiai, integruojant į ugdymo turinį, įgyvendinant prevencines programas, kitu mokyklos pasirinktu būdu;

2.4.4. kiekvieno tėvų susirinkimo metu skiria laiko mikroklimate grupėje aptarimui. Su tėvais aptariamos žodinės, fizinės, socialinės bei elektroninės patyčios (jų atpažinimas, ypatumai, tinkamas reagavimas), konkrečios probleminės situacijos grupėje bei jų sprendimai. Svarbi pokalbių dalis – tėvų motyvavimas atpažinti ir tinkamai reaguoti į smurtą/patyčias grupėje.

2.5. Mokyklos vaiko gerovės komisija informuoja įstaigos vadovą apie esamą situaciją.

III. INTERVENCIJA

3.1. Visais įtariamų ir realių smurto bei patyčių atvejais kiekvienas mokyklos administracijos atstovas, pedagogas, švietimo pagalbos specialistas, kitas darbuotojas reaguodamas:

3.1.1. įsikiša įtarus ir/ar pastebėjus smurtą/patyčias – nutraukia bet kokius tokį įtarimą keliančius veiksmus ir primena „5 pirštų“ taisyklę (2 priedas);

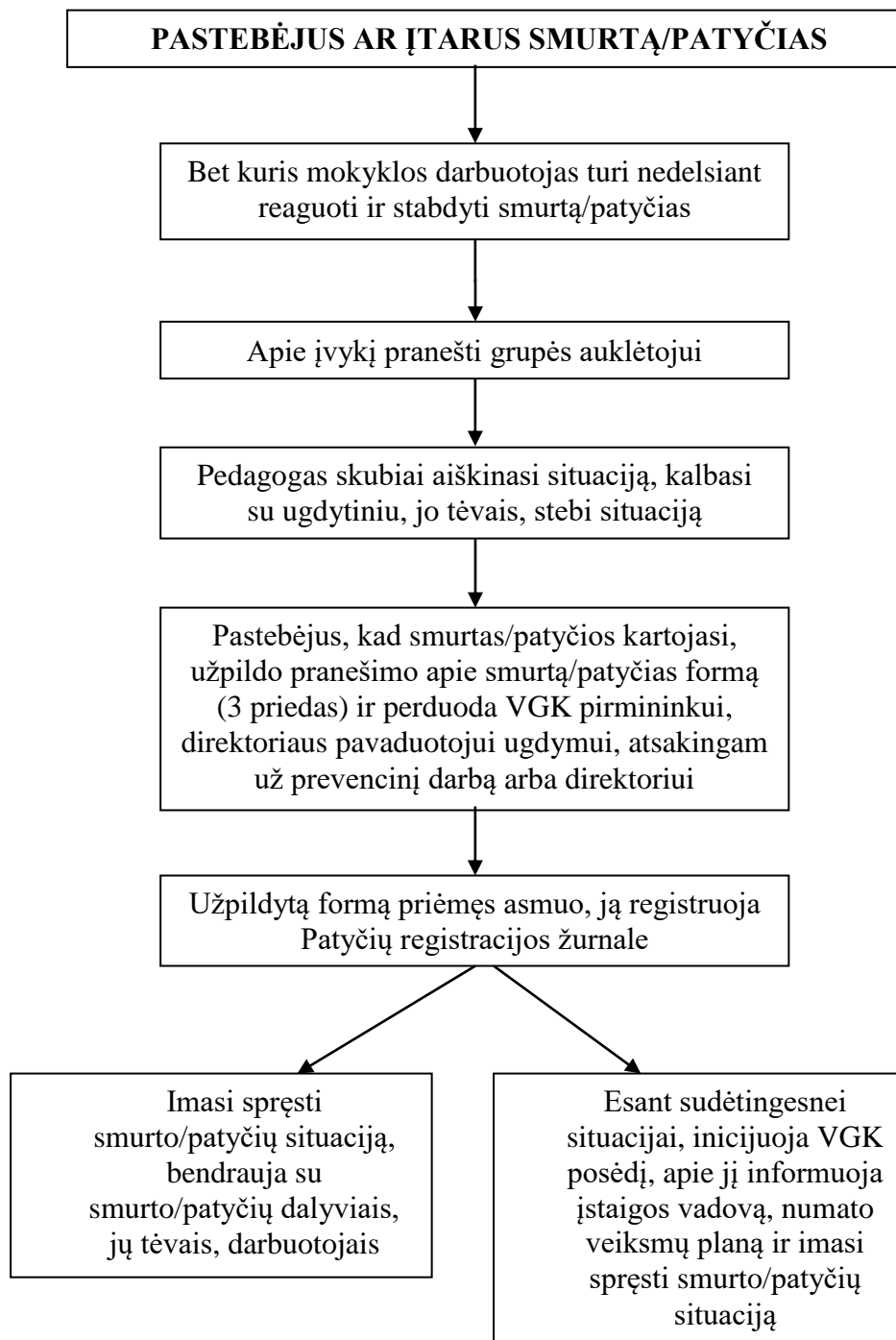
3.1.2. primena ugdytiniui, kuris smurtauja/tyčiojasi, mokyklos nuostatus ir elgesio taisykles;

- 3.1.3. esant pagalbos mokinio sveikatai ir gyvybei reikalingumui, kreipiasi į pagalbą galinčius suteikti asmenis (tėvus/globėjus, rūpintojus ar mokyklos darbuotojus bei kitas institucijas (pvz., policija, greitoji pagalba);
- 3.1.4. informuoja grupės auklėtoją, direktoriaus pavaduotoją ugdymui apie įtariamą ir/ar įvykusias patyčias/smurta;
- 3.1.5. atlieka kitus Mokyklos ugdymo plane numatytus veiksmus.
- 3.2. Pedagogas, administracijos atstovas, informuoja ugdytinių tėvus įtarus ir/ar pastebėjus elektronines patyčias.
- 3.3. Grupės auklėtojas, gavęs informaciją apie įtariamą ir/ar įvykusias patyčias/smurta;
  - 3.1.1. užpildo įvykio fiksavimo formą;
  - 3.1.2. įvykio fiksavimo forma registruojama smurto/patyčių registravimo žurnale;
  - 3.1.3. organizuoja individualius pokalbius su smurto/patyčių dalyviais, informuoja jų tėvus (globėjus, rūpintojus), esant poreikiui kviečia ugdytinių tėvus dalyvauti pokalbiuose;
  - 3.1.4. atlieka kitus Mokyklos smurto ir patyčių prevencijos bei intervencijos vykdymo tvarkos apraše numatytus veiksmus.
- 3.2. Grupės auklėtojas, nesiliaujant smurtui/patyčioms ar esant sudėtingesniai smurto/patyčių atvejui, kreipiasi į mokyklos vaiko gerovės komisiją ir perduoda surinktus faktus apie netinkamą elgesį:
  - 3.2.1. išsaugo vykstančių elektroninių patyčių įrodymus ir imasi visų reikiamų priemonių elektroninėms patyčioms sustabdyti;
  - 3.2.2. surenka informaciją apie smurtaujančių/besityčiojančių asmenų tapatybę, dalyvių skaičių ir kitus galimai svarbius faktus;
  - 3.2.3. užpildo pranešimo apie patyčias/smurta formą (3 priedas).
- 3.3. Mokyklos vaiko gerovės komisija, kaip patyčių prevencijos ir intervencijos vykdymo tvarkos įgyvendinimą koordinuojantys asmenys, įvertinę turimą informaciją:
  - 3.3.1. numato veiksmų planą, supažindina su jo nevykdymo pasekmėmis skriaudėją ir jo tėvus (globėjus, rūpintojus) esant poreikiui koreguoja veiksmų planą;
  - 3.3.2. informuoja mokyklos vadovą apie esamą situaciją;
  - 3.3.3. atlieka kitus mokyklos tvarkos apraše numatytus veiksmus.
- 3.4. Administracijos atstovui, pedagogui, švietimo pagalbos specialistui ar kitam darbuotojui pasityčiojus iš ugdytinio, asmuo, pastebėjęs ir/ar įtaręs smurta/patyčias, turi informuoti mokyklos vadovą raštu;
- 3.5. Mokyklos vadovas, sužinojęs apie mokyklos darbuotojo patiriamą patyčias/smurta arba mokyklos darbuotojo smurtavimą/tyčiojimasi, privalo nedelsiant imtis priemonių, numatytų Mokyklos smurto ir patyčių prevencijos bei intervencijos vykdymo tvarkos apraše.
- 3.6. Ugdytinis apie suaugusiojo asmens smurta/patyčias praneša tėvams, kurie raštu kreipiasi į įstaigos vadovą.
- 3.7. Visiems smurto/patyčių dalyviams pagal individualius poreikius mokykloje teikiama švietimo pagalbos specialistų ar pedagogų pagalba.
- 3.8. Tais atvejais, kai mokykloje nėra švietimo pagalbos specialistų ar yra kitos priežastys, dėl kurių negali būti teikiama švietimo ar kita pagalba ar netikslinga ją teikti mokykloje, administracijos atstovas nukreipia ugdytinį ir jo tėvus (globėjus, rūpintojus), suaugusiuosius į Savivaldybės švietimo pagalbos įstaigą.

IV. BAIGIAMOSIOS NUOSTATOS

- 4.1. Įstaiga, vykdanči ilgalaikę tikslinę smurto/patyčių prevencijos programą („Vienas iš penkių“, „Gyvenimo įgūdžių ugdymas“, „Universaliosios sveikatos ugdymo bei rengimo šeimai ir lytiškumo ugdymo programa“, Sveikos gyvensenos ugdymo mokyklose programa „Vaikų darželis“), jas vykdo ir integruoja į ugdymo procesą.
- 4.2. Visi dokumentai, esantys ugdytinio/darbuotojo asmens byloje, ir duomenys, susiję su ugdytiniu/darbuotoju ir jo asmeniniu gyvenimu, yra konfidencialūs ir naudojami tik tiek, kiek tai būtina atsakingiems fiziniams ar juridiniams asmenims atlikti pavestas funkcijas, užtikrinti ugdytinio/darbuotojo teises ir teisėtus interesus.

REAGAVIMO Į SMURTĄ AR PATYČIAS BEI PAGALBOS JOMS ĮVYKUS PLANAS

PENKIŲ PIRŠTŲ TAISYKLĖ

JEI SUSIDŪREI SU PATYČIOMIS – PAPASAKOK SUAUGUSIAJAM!

Patyčios – tai toks elgesys, kai vieni vaikai skaudina bei žemina kitus vaikus ir tą nemalonų elgesį kartoja, nors ir mato, kad kitam vaikui tai nepatinka. Taigi patyčios vyksta tuomet, kai kažkas nuolat:

- Kabinėjasi žodžiais ar veiksmais;
- Pravardžiuoja ar erzina;
- Stumdo ar kitokiais veiksmais užgauna;
- Gadina arba atiminėja kito daiktus – sąsiuvinius, knygas, pieštukus ar net pinigus;
- Apkalbinėja arba ignoruoja;
- Gąsdina ar grasina;
- Siuntinėja piktas, erzinančias SMS žinutes ar elektroninius laiškus.

Jei patiri patyčias - yra penki žingsneliai, kaip gali reaguoti į patiriamas patyčias. Jei neveikia pirmas žingsnis ir patyčios kartojasi – pereik prie antrojo žingsnio. O jei ir po antrojo žingsnio patyčios nesiliauja – išbandyk trečią. Svarbu, kad netylėtum ir kreiptumeisi pagalbos.

Vaikų linija

Pagalba vaikams ir paaugliams telefonu
116 111 kasdien nuo 11 iki 21 val. ir internetu
www.vaikulinja.lt

Niekas neturi teisės iš tavęs ar kito vaiko tyčiotis. Jei patiri patyčias ar stebi, kaip tyčiojama iš kito vaiko – papasakok apie tai suaugusiajam, kuriuo pasitiki!

PRANEŠIMO APIE SMURTA/PATYČIAS FORMA

pranešimo data

Bendrieji duomenys:

Kas pranešė apie smurtą/patyčias:	
Kam pranešė apie smurtą/patyčias:	
Kur įvyko smurtas/patyčios:	
Kada įvyko smurtas/patyčios:	
Kokia smurto/patyčių forma naudota ar įtariama, kad buvo naudota:	
☐ Fizinės: asmens užgauliojimas veiksmais (pargriovimas, įspyrimas, kumštelėjimas, spjaudymas, daiktų atiminėjimas ar gadinimas, plaukų pešiojimas ir pan.);	
☐ Socialinės: įvairūs gąsdinantys, bauginantys gestai, ignoravimas, siekiant parodyti, kad asmuo yra nepageidaujamas ar atstumiamas;	
☐ Elektroninės: patyčios, vykstančios elektroninėje erdvėje: socialiniuose tinkluose, kitose vietose internete, naudojant mobiliuosius telefonus (nemalonių žinučių arba elektroninių laiškų rašinėjimas, skaudinantis bendravimas pokalbių kambariuose, asmeninio gyvenimo detalių viešinimas, tapatybės pasisavinimas ir pan.).	
Kiti pastebėjimai (įrašyti)	
Ar yra žinoma, kad tai ne pirmas kartas?	

Duomenys apie patyčių dalyvius:

Asmens, <u>patyrusio smurtą/patyčias</u> vardas, pavardė, grupė:	
Asmens/-ų, <u>kuris tyčiojosi</u> vardas, pavardė, grupė:	
Asmens/-ų, <u>stebėjusio patyčias</u> vardas, pavardė, amžius, grupė:	

Išsamesnė informacija apie įvykį:

--

Mokyklos pedagogo ar kito darbuotojo elgesys šioje patyčių situacijoje:

--

Veiksmų po įvykio, planas su:

Asmeniu, patyrusiu smurtą/patyčias:	
Asmeniu, kuris smurtavo/tyčiojosi:	
Stebėtojais:	
Smurto/patyčių dalyvių tėvais:	
Kitais mokyklos darbuotojais:	
Kita (įrašyti):	

---

užpildžiusio asmens vardas, pavardė, parašas

**GRUPĖS TĖVŲ INSTRUKTAŽO
DĖL SMURTO IR PATYČIŲ PREVENCIJOS BEI INTERVENCIJOS VYKDYMO**

Eil. Nr.	Pavardė, vardas	Susipažinau (parašas)	Data
1.			
2.			
3.			
4.			
5.			
6.			
7.			
8.			
9.			
10.			
11.			
12.			
13.			
14.			
15.			
16.			
17.			
18.			
19.			
20.			

---

pedagogo vardas, pavardė, parašas

ATMINTINĖ TĖVAMS IR PEDAGOGAMS SMURTO SAMPRATA

- Kito žmogaus mušimas per veidą, rankas, kojas, pilvą, nugarą, užpakalį.
- Peilių, lazdų, kitų šaltųjų ginklų nešiojimas ar panaudojimas.
- Petardų, kitų sprogstamų medžiagų nešiojimas ar panaudojimas.
- Pastūmimas.
- Kojos pakišimas, kad kitas nugriūtų ar susižalotų.
- Daiktų mėtymas į kitą žmogų.
- Kito žmogaus daiktų naikinimas.
- Rankos užlaužimas.
- Spjaudymas.
- Kandžiojimas.
- Sprigčiai, skausmingi odos trynimai.
- Tempimai prieš kito žmogaus valią.
- Apipylimas vandeniu ar kitais skysčiais.
- Drabužių plėšymas.
- Dūrimas peiliu, tušinuku ar kitu daiktu.
- Draskymas nagais.
- Tampymas už plaukų.
- Smaugimas.
- Kito žmogaus daiktų ar kūno tepiojimas tušinuku, rašalu, flomasteriais ar kitais daiktais.
- Bet koks kitoks skausmo sukėlimas.
- Privačių kūno dalių lietimasis prieš kito žmogaus valią.
- Seksualinis priekabiavimas žodžiais ar raštu.
- Prievartiniai seksualiniai santykiai.
- Vaikų iki 14 m. seksualinio neliečiamumo pažeidimas.
- Neleidimas rūbinėje/miegamajame persirengti.
- Nusikaltimo planavimas.
- Nužudymas ar kėsintis nužudyti.
- Nepranešimas apie žinomą nusikaltimą.
- Smurtinių bausmių taikymas.
- Naudojimas socialiniu statusu ar užimamomis pareigomis, siekiant pažeminti kitą žmogų ar jam pakenkti.
- Gąsdinimas.
- Grasinimas susidoroti.
- Daiktų ar pinigų atėmimas ar vogimas.
- Priverstinis skolos „auginimas“.
- Spaudimas neatskleisti smurtinių veiksmų pedagogams.
- Išsijuokimas siekiant pažeminti.
- Įžeidus pravardžiavimas.
- Necenzūrinės kalbos vartojimas.
- Garsus rėkavimas mokyklos teritorijoje.
- Riksmai mokyklos teritorijoje sukeltiems asmenims nemalonius jausmus.
- Šmeižtas.
- Apkalbinėjimas už akių, siekiant pažeminti.
- Demonstratyvus piktybinis izoliavimas.
- Įžeidžių žinučių rašymas mobiliuoju telefonu ar elektroniniu paštu.
- Privačios informacijos atskleidimas siekiant pažeminti.
- Kitų žmonių ignoravimas dėl lyties, amžiaus, išvaizdos, gebėjimų, kitų priežasčių.
- Privertimas atlikti veiksmus, kurie yra naudingi tik smurtautojui.
- Spaudimas turėti konkrečius įsitikinimus.
- Spaudimas meluoti.
- Kitų žmonių judėjimo laisvės apribojimas, siekiant asmeninės naudos.
- Kitų žmonių privertimas rinktis, su kuo bendrauti ar nebendrauti.
- Mokyklos, grupės drausmės taisyklių pažeidimas.
- Viešas išsijuokimas iš kito asmens.
- Tyčinis kito žmogaus įskaudinimas.
- Privertimas skolinti.
- Demonstratyvus atsisakymas vykdyti administracijos, pedagogų nurodymus, susijusius su ugdymo procesu.
- Piktybinis dominavimas, priimant sprendimus.
- Kiti netiesioginiai veiksmai, kuriais siekiama valingai pakenkti kitam žmogui.
- Nusikalstamos grupuotės kūrimas ir dalyvavimas joje.
- Demonstratyvus ar piktybinis vengimas spręsti smurto atvejus.